

Ull og toving

«Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft?».

Else-Marie Røed

[kandidatnummer: 17]

Bacheloroppgave

[BKBAC3900]

Trondheim, april 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1- Innledning	3
Kapittel 2 - Teori	4
2.1 Rammeplanen	4
2.2 Barns estetiske læreprosesser med materialer	5
2.3 Å lede estetiske prosesser	6
2.4 Prosjektarbeid	7
2.5 Deltakende observasjon	8
2.6 Naturmaterialet ull og toving	8
2.7 Bærekraft	9
Kapittel 3- Metode	10
3.1 Valg av metode – kvalitativ forskningsmetode	10
3.2 Planlegging av datainnsamling/adgang til felten	10
3.3 Utvalg av informanter	11
3.4 Beskrivelse av gjennomføring	11
3.4.1 Introduksjon av tema	11
3.4.2 Semistrukturert intervju	12
3.4.3 Didaktisk plan til eget bruk	13
3.5 Analyse	13
3.6 Kritikk av metode	14
3.7 Etske retningslinjer	15
Kapittel 4 - Funn	16
4.1 Prosjektarbeidsaktivitet	16
4.2 Refleksjon med informant	18
Kapittel 5 - Drøfting	20
5.1 Den estetiske prosessen	20
5.2 Prosjektarbeidets form	23
5.3 Bærekraftens plass i prosjektet	24
Kapittel 6 - Oppsummering	27
Kapittel 7 - Referanser	28
Kapittel 8 - Vedlegg	30
8.1 Informasjons- og samtykkeerklæringskjema	30

KAPITTEL 1- INNLEDNING

«Det er fortsatt mange av dem. Men sauene har mistet rollen som landebygger, klesleverandør og landskapspleier. Til gjengjeld har den gitt mer kjøtt enn vi trenger» (Blix, 2018, s.8). Sauene har i mange år vært en viktig ressurs for oss og gitt landet vårt en identitet gjennom klesplagg, matretter og tradisjoner. Slik er det ikke lenger og dette er noe jeg ønsker å sette fokus på og ta med inn i barnehagen. Hvordan kan jeg som pedagog løfte frem sauene som en ressurs ved å ta i bruk ull fra sauene i kunst og håndverk? Problemstillingen jeg har vil sannsynligvis gi et svar på det.

Med utgangspunkt i noen av mine interesser har jeg derfor utformet problemstillingen slik: **«Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft?»**. Jeg håper at jeg med denne problemstillingen kan få gjort meg noen gode erfaringer og utforsket naturmaterialet ull sammen med barna.

Selv er jeg oppvokst på gård og takknemligheten er stor over alt jeg har fått ta med meg av verdier fra livet på gården. Vi arbeider tidlig og seint, og dyra må ha mat, for at vi skal få mat, derfor må vi tilrettelegge for at landområder er tilpasset dyrking av fôr til både folk og fe. Det er ingen selvfølge å ha mat, og desto viktigere er det å lære barna hvordan ting henger sammen.

Sauene og geitene har beitet ned trær og busker slik at områder som vanligvis ville grodd igjen, kunne bli brukt til å dyrke mat på. Dette ønsker jeg å formidle til generasjonen som kommer etter oss, for at de også skal kunne vite hvilke ressurser vi kan bruke for å få en optimal utnyttelse av det vi har rundt oss.

Rammeplanen sier at grunnlaget for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid kan komme av at barna får opplevelser med kunst og kultur i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 32). Det å arbeide med kunst og kultur har med andre ord flere positive sider ved seg, som kan danne et godt grunnlag for livet videre.

Jeg har tatt bilder underveis i prosjektarbeidet som kan brukes til dokumentasjon for barnehagen, men som også kan være med å levendegjøre teksten.

KAPITEL 2 - TEORI

I denne delen av oppgaven skal jeg trekke fram teori som skal belyse problemstillingen min, som er:

Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft?

For å få belyst problemstillingen ønsker jeg først og fremst å trekke fram rammeplanen, hva som ligger i begrepet kunst og håndverk og deretter se på teori knyttet til den estetiske prosessen, prosjektarbeidsformen, deltakende observasjon, ull og toving, og se på bærekraftbegrepet.

Aller først skal jeg definere og si noe om hva jeg legger i noen av de sentrale begrepene. Naturmateriale er materialer som tilhører naturen som for eksempel stein, sand, kongler, kvister, vann, snø, løv og trær. Kunst og håndverk innebærer evnen vi har til å uttrykke oss for erfaringer og opplevelser gjennom drama, dans, bilder, skulpturer, kunsthåndverk og musikk (Moe, 2018, s.85). Bærekraft kan defineres på mange ulike måter, men i boka *I materialenes verden* står det at kjærlighet til naturen og forståelse av samspillet i naturen og mellom naturen og mennesket er en god begynnelse for å få forståelse av hva bærekraftig utvikling er (Waterhouse, 2013, s.88).

2.1 RAMMEPLANEN

Rammeplanen legger mange føringer på hva barnehagehverdagens skal inneholde, men det ligger allikevel et hav av muligheter i de ulike retningslinjene. Innenfor de 7 fagområdene er det i utgangspunktet to av fagområdene jeg ser en klar sammenheng med til mitt prosjektarbeid. Kunst, kultur og kreativitet, og natur, miljø og teknologi, samtidig som det er rom for å knytte de andre fagområdene til dette valgte området også.

«Opplevelser med kunst og kultur i barnehagen kan legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.32). Det å legge tilrette for kunstaktiviteter i barnehagen er med andre ord med på å gi barna erfaringer som gir de gode forutsetninger for å ta del i en gruppe og evnen til skaperglede. Fagområdet innebærer uttrykksformer som kunsthåndverk og billedkunst, dans, drama, musikk, litteratur, film, design og arkitektur. Barnehagen har mange punkter å følge, men til gjengjeld får barna gjort seg erfaringer som vil være med å ruste de til å bli selvstendige samfunnsborgere. Det skal bli tatt i bruk ulike materialer, teknikker, verktøy og teknologi til å uttrykke seg estetisk.

Personalet sin oppgave blant annet å være oppmerksomme og lyttende til barnas kulturelle uttrykk, fremme lyst til å gå videre i utforskning de estetiske områdene og la deres ytringsformer bli respektert.

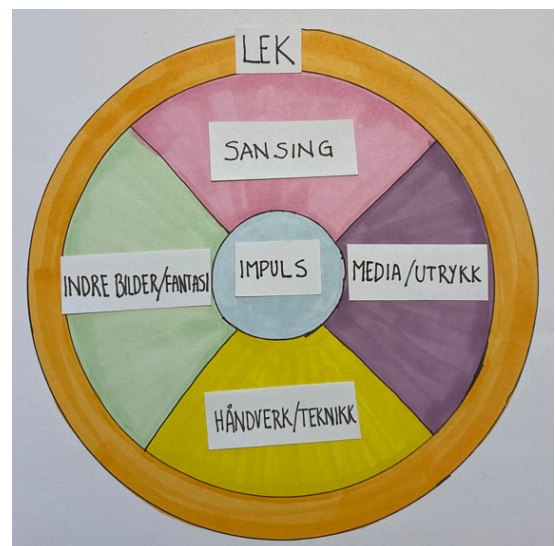
Når det gjelder fagområdet natur, miljø og teknologi, skal barnehagen bidra til at barna får kjennskap til bærekraftig utvikling og naturen, utvikler respekt og begynnende forståelse for hvordan de kan ta vare på naturen. Her er det personalets oppgave å tilrettelegge for at naturen blir brukt som arena for læring, utforskning, lek og undring og at barna kan erfare mangfoldige naturopplevelser.

2.2 BARNES ESTETISKE LÆREPROSESSER MED MATERIALER

Når det kognitive blir knyttet sammen med det sanselige, følelsesmessige og det kroppslige kaller vi det for estetiske læringsprosesser (Sæbø, 2011, s.34). Ved å tilrettelegge for estetiske læringsprosesser med materialer kan barna få bearbeidet sanseintrykkene sine. For at dette skal være mulig bør rommene være tilpasset lek, utforskning, undring medvirkning og opplevelse for barna. Det er mange materialer man kan benytte seg av, men i denne teksten vil fokuset være naturmaterialet ull.

For å se nærmere på hvordan estetiske læreprosesser kan se ut skal vi se på Malcom Ross sin modell (Ross, 1978). Modellen har fokus på forholdet mellom uttrykk og inntrykk, og kan brukes for å beskrive barns skapende prosesser.

Modellen er delt inn i ulike faser: impuls, media, håndverk/teknikk, indre bilder/fantasi, sansing og lek (Letnes, 2018, s173). Impulsen kommer av at pedagogen for eksempel legger tilrette for et kunstmøte og er sammen med barna i opplevelsen. I etterkant av dette er det viktig at pedagogen undrer seg med barna, viser nysgjerrighet og har en dialog med barnet. Det kan variere hvor sterkt kunstmøtet gir barna et inntrykk, men spesielt om det har gitt et sterkt inntrykk på barnet kan det sette i gang følelser. Her vil det skje en aktivering hos barnet. For barnet vil denne aktiveringen være en impuls, ifølge Ross.

Egen illustrasjon av Malcom Ross sin modell.

Den er på mange måter starten og drivkraften for barnets skapende prosess. Noe som også er sentralt i Ross sin tenkning rundt barnets skapende prosess er håndverk/teknikk. Her kan det

dreie seg om å kunne stable snøballer opp hverandre, eller forme en leirklump. Vårt viktigste redskap er hendene, og det trenger ikke være teknisk kompliserte verktøy. Når det gjelder media/uttrykk blir det barnehagelærerens rolle å sørge for å finne det som best kan uttrykke følelsen som blir aktivisert ved impulsen. Det er hele tiden sanseaktivitet i denne prosessen som kan være med å gi gjødsel til fantasi og nye indre bilder hos barnet. Med andre ord kan det dukke opp nye impulser underveis som gir prosjektet en annen retning. Når vi på forhånd har en didaktisk plan, må vi ta høyde for at det kan skje endringer. Leken er plassert ytterst i modellen og den kan både være spontan og planlagt underveis. Når de leker, kan det være med på å bearbeide inntrykkene de har fått. Modellen har ingen fast rekkefølge, og leken og impulsene kan derfor gå om hverandre (Letnes, 2018, s175).

2.3 Å LEDE ESTETISKE PROSESSER

Synet på pedagogikk og estetiske prosesser har forandret seg gjennom årene. På midten av 1800-tallet var utgangspunktet barns hverdagsliv (i de voksnes verden) og en orientering mot sanselig erkjennelse, opplevelse og utførelse av estetiske aktiviteter for barn (persepsjon og reproduksjon). På 1900-tallet med reformpedagogikken ble fokuset i større grad rettet mot skapende aktiviteter av og med barn, inkludert barns fortolkninger og refleksjoner over estetiske fenomener. I starten av det 21. århundret blir det på en side mulighet for deltakelse og utfoldelse i kulturen, men på en annen side blir det vanskelig å orientere seg. Pedagogisk praksis blir preget av det kulturelle mangfoldet som er stort og dyrkingen av individualitetens fremtredende tendenser (Kjær, 2018, s.72).

Barnehagelærerens rolle i et prosjekt er viktig fordi vedkommende sitter på kunnskap og erfaring som barna ennå ikke har tilegnet seg, samtidig må vi huske på at det er greit å ikke vite alt som voksen, men da kan man finne ut av det sammen med barna. Den voksne kan gjøre seg tilgjengelig og aktivt tilstede som veileder, veileter og/eller medvandrer sammen med barna i prosjektet (Buvang, 2019, s. 72). I prosjektet «egg til kylling» (Buvang, 2019, s.72) får vi høre om en barnehagelærer som stiller åpne spørsmål, som får i gang barnas refleksjoner. Utforskende læring er arbeidsmåten dette er inspirert av og den handler om å ta utgangspunkt i det barnet vet og hva det ønsker å vite mer om. På den måten kan barna gjennom spørsmål bli hjulpet til å finne nye veivalg (Sageidet, 2012). Barnehagelærerens rolle er sentral for å kunne ha en utforskende arbeidsmåte.

En erfaring Buvik har gjort seg er at mange voksne ikke føler de har nok fagkunnskaper innenfor naturfag for eksempel. Det gjør at de kan ha utfordringer med å svare på barnas

spørsmål. I «egg til kylling» prosjektet har fagkunnskapen kommet underveis i utforskningen både hos barn og voksne (Buvik, 2019, s.73).

2.4 PROSJEKTARBEID

Prosjektarbeid som arbeidsform er en fin måte å fordype seg i et tema sammen med andre. I et prosjekt unngår man å sette spesifikke mål for hva et tema skal inneholde på forhånd. Grunnen til det er fordi forventninger krav og mål kan overstyre retningen på prosjektet, og dermed kan man glemme drivkraften som kommer fra barnas fascinasjon og engasjement (Kjær, 2016, s.18).

Noen kjennetegn på prosjektarbeidsformen:

- Den forgår i mindre grupper hvor det blir lagt stor vekt på samarbeid og samspill mellom barna.
- Den er temaorientert og tar utgangspunkt i et tema som engasjerer og fascinerer barna.
- Den er prosessorientert og prosessen og samspillet mellom barna er prioritert.
- Den er deltakerstyrt, og pedagogen benytter seg av barnas kunnskaper og måter å tenke og handle på til å lære i felleskap.
- Den voksne synliggjør og dokumenterer barnas spørsmål, utsagn og forskjellige skapende uttrykk. Dokumentasjonen benyttes som inspirasjon og redskap til å se hvor barna befinner seg i prosessen.

Grunnen til at man driver med prosjektarbeid i barnehagen er fordi det står i rammeplanen. Rammeplanen sier at personalet skal «ta utgangspunkt i barnas erfaringer, interesser, synspunkter og initiativ i barnehagens daglige arbeid og ved valg og gjennomføring av temaer og prosjekter» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.28). Prosjektet drives fram av barnas spørsmål og engasjement, og engasjerte voksne som er pådrivere av prosessen ved hjelp av berikende spørsmål (Buvang et al, 2019, s.69). Prosjektarbeidsformen har en målsetting om å støtte barnas nysgjerrighet og undring: 1) barnas iboende ønske om å finne ut av ting, 2) barnas ønske om å kommunisere, 3) barnas glede av å være i aktivitet og 4) barnas evne til å uttrykke seg kunstnerisk (Buvang et al, 2019, s.70).

Rammeplanen understreker under barnehagens formål og innhold at personalet skal berike og støtte barnas nysgjerrighet og undring (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.18) blant annet, og dette er en stor del av et prosjektarbeid slik erfaring viser (Buvang, 2019, s.70). Mellom å oppmuntre til nysgjerrighet og imøtekomme undring er det et skille. «Forskjellen mellom nysgjerrighet og undring har mye å gjøre med forskjellen mellom på den ene siden å stille

dagligdagse, tekniske og vitenskapelige spørsmål og på den andre siden å reise et filosofisk problem» (Opdal, 1993, s.14).

2.5 DELTAKENDE OBSERVASJON

Denne observatørrollen forutsetter at barnehagelæreren er involvert i det som foregår, og har et innefraperspektiv på hendelsene (Frønes, 2019, s.86). Deltakende observasjon er i utgangspunktet ikke en observasjonsmetode, men heller en holdning man har i yrkesrollen. Barnehagelæreren blir selve instrumentet og er deltakende i samspillet, og prøver å forstå hendelsene og reflekterer over hva som skjer (Frønes, 2019, s. 86).

2.6 NATURMATERIALET ULL OG TOVING

De fleste av oss har et forhold til ull, deriblant barna. Mange av oss bruker ulltrøyer, strikka ullgensere, ullsokker, ullsitteunderlag, ullsåler, og en hel del andre produkter som er laget av ull. Ull kommer fra sauen som historisk sett har vært en del av vår kultur i all tid (Moe, 2018, s.199). Sauen har gitt oss noe å skrive sanger om, som den velkjente sangen: «Bæ, bæ lille lam», eventyr og et flott naturlandskap som holdes oppe takket være beitedyr som sauen. Ull er et materiale som kan gi oss mange flotte muligheter, og i denne sammenhengen gjelder det for barna.

Ull er et naturmateriale fordi det enkelt og greit tilhører naturen. Ved at barna får utforske ull og/eller andre naturmaterialer får de opplevelser med ulike farger, teksturer, mønster og farger, og dermed får de etablert begreper og utviklet språket sitt (Waterhouse, 2013, s.158).

«Det er bedre å miste ulla enn å miste sauen» - sier et gammelt ordtak. Opptil flere ganger i året gir sauen ull og den kan klippes 2-3 ganger i løpet av året. Våren og høsten er den vanligste tiden å klippe ulla på. En av fordelene med dette naturmaterialet er at det kan brukes flere ganger og har en lang levetid (Thunæs et al., 1991, s.21).

Norges nasjonalskatt, også kalt bunaden er laget av blant annet bomull og ull. «Bomull krever store mengder vann og kjemikalier for å bli til klær, og sauer, som produserer ull, produserer også metangass og trenger store beiteområder» (Waalder, 2021), står det skrevet i en artikkel som NRK har publisert.

Det finnes mange typer ull av ulik kvalitet, og den kan deles inn i noen hovedgrupper. For å nevne noen har vi pelssau, spælsau og dalasau (Thunæs et al., 1991, s.21). Hvis man drar på en bondegård vil man kunne møte sauer som har ull med lanolin. Den kjennes fett ut fordi hvert

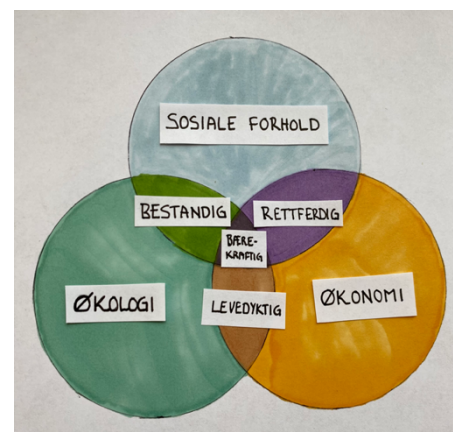
enkelt ullhår er smurt inn, noe som skal beskytte ullfibrene mot vind og vær (Moe, 2018, s.166). Den ferdigbehandlede ull som vi i barnehagen kommer til å arbeide med har en annen kvalitet og brukervennlighet. Ull har mange fordeler og noen av de er at den brenner dårlig, den er elastisk, formbar, trekker til seg fuktighet og er lett å filte. Grunnen til at man fant ut at ull kan toves er fordi noen mennesker for lenge siden oppdaget at ull som sauene hadde mistet og tisset på filtet seg sammen når den ble tråkket på.

2.7 BÆREKRAFT

Det er mange måter å definere bærekraft på og ulike vinklinger man kan ha i forhold til temaet. Et av barnehagens verdigrunnlag er bærekraftig utvikling. «Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.12).

I barnehagen ønsker jeg at barna skal få et perspektiv på hvordan ting henger sammen. Hvis vi ikke har sauene, gror det opp mye uønsket vegetasjon, vi får heller ikke utnyttet ulla til sauene for å lage varme klær og vi får mindre tilgang til kjøtt. Når vi benytter oss av den ressursen sauene er, så får vi nytte oss av alle godene det er å ha sau gående i kulturlandskapet vårt. Jeg skal se litt generelt på hva bærekraft dreier seg om, men også knytte det til barnehagehverdagen.

I boken *Bærekraftig utvikling* blir det presentert tre dimensjoner av en bærekraftig utvikling (Kasin, 2019, s.36). Det er en sosial, økologisk og økonomisk dimensjon. Sammenhengen mellom disse tre dimensjonene blir forklart på følgende måte: «For å oppnå bærekraftig utvikling er det avgjørende å harmonisere tre kjerneelementer: økonomisk vekst, sosial inkludering og miljøvern. Disse elementene er sammenkoblet og alle er avgjørende for velferd til individer og samfunn. (United Nations, 2018a).

Egen illustrasjon av dimensjoner på bærekraftig utvikling.

KAPITEL 3- METODE

«Metoden er redskapet i vårt møte med noe vi vil undersøke» (Dalland, 2020, s.54). Det er ulike metoder man kan benytte seg av for å samle inn data. Det skilles mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Den kvalitative metoden er nyttig om man vil vite noe om menneskers handlinger og meninger (Sando, 2022, s.77). Når målet er å finne ut av hvor store grupper som mener hva eller mennesker flest mener må man bruke den kvantitative metoden (Sando, 2022, s.77). Når man forsker kvalitativt retter man blikket mot hverdagshandlinger mennesker gjør i sin naturlige kontekst (Bergsland og Jæger, 2022, s. 29). Eksempler på dette kan være intervju av barnehageansatte, observasjon av barnegruppe eller klasseromsforskning.

3.1 VALG AV METODE – KVALITATIV FORSKNINGSMETODE

Metoden jeg skal benytte meg av er en kvalitativ metode for å få svar på min problemstilling. Denne måten å forske på gjør at jeg kan se på enkelte hendelser ved å observere og prøve å forstå hvordan barna i denne sammenhengen opplever aktiviteten. Innsamlingsstrategien vil være deltakende observasjon av et prosjektarbeid. Jeg setter selv i gang dette og har et semistrukturert intervju av en pedagog i etterkant, som jeg kommer til å kalle «informanten» i denne teksten. Observasjonen kan gjelde barnets engasjement i ulike aktiviteter og situasjoner, deltakelse og trivsel i barnehagen (Gunnestad, 2019, s.76). Et semistrukturert intervju har en delvis strukturert tilnærming og formen brukes ofte i kvalitative studier (Thagaard, 2018, s.90).

Grunnen til at jeg ønsker å gå fram på denne måten, er fordi jeg ser på dette som aktuelt for å samle relevant datamateriale. Problemstillingen, «**Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft?**», er retningsgivende for metoden jeg har valgt å bruke, men det er likevel mange muligheter innenfor temaet jeg har valgt og måten jeg velger å gå fram på. I det neste avsnittet konkretiserer jeg det ved å si hvordan jeg skal samle inn datamaterialet.

3.2 PLANLEGGING AV DATAINNSAMLING/ADGANG TIL FELTEN

Måten jeg ønsket å samle inn data på var ved å dra ut i barnehagen og igangsette en kunst og håndverksaktivitet for og med barna. Barnehagen kjente og kjenner jeg til fra før av, og hadde allerede hatt en ullaktivitet med de yngste barna der. Denne gangen så jeg for meg å la noen av de eldre barna få delta i prosjektet. På forhånd av besøket utarbeidet jeg informasjons- og samtykkeskjema, og en intervjuguide som jeg ga til min informant, slik at vedkommende kunne

være forberedt på noe av det jeg skulle gjennomføre og dermed fikk et innblikk i hva jeg ønsket å reflektere rundt i etterkant. Den mest utbredte metoden innenfor kvalitativ forskning er ulike former for intervju. Målet med dybdeintervjuer er i hovedsak å skape en situasjon for en relativt fri samtale som kretser rundt noen spesifikke temaer som forskeren har bestemt på forhånd (Tjora, 2018, s. 113).

Selv om jeg fra før av kjente til barnehagen, ringte jeg styreren for å spørre om jeg kunne få gjøre et lite prosjekt knyttet til bacheloren i starten av mars. Min nøkkelinformant, styreren sa at jeg var velkommen til det og at jeg selv kunne velge ut min informant. Vi ble enige om at jeg kunne ta med samtykkeskjemaet når jeg fysisk møtte opp i barnehagen, med hensyn til personvern.

3.3 UTVALG AV INFORMANTER

Informanten min er en av pedagogene på avdelingen, som sammen med meg er tilstede under aktiviteten. Grunnen til at jeg har gjort det utvalget jeg har gjort er fordi vedkommende arbeider med lignende kunst og håndverksaktiviteter og har gjort seg noen erfaringer og har et sammenligningsgrunnlag fra før av. Dette kan kalles for et strategisk utvalg som betyr at jeg har valgt ut informanten med tanke på at det er strategisk og hensiktsmessig i forhold til oppgavens tema og problemstilling.

3.4 BESKRIVELSE AV GJENNOMFØRING

Under de tre neste overskriftene sier jeg noe om gjennomføringen og hva som har vært styrende for å gjennomføre aktiviteten: Introduksjon av tema, semistrukturert intervju og didaktisk plan til eget bruk. Grunnen til at jeg har delt det inn på den måten er fordi det er innenfor de tre hovedområdene jeg har arbeidet med får å få til en best mulig prosess i aktiviteten før, under og etter.

3.4.1 INTRODUKSJON AV TEMA

Formålet med å introdusere temaet er å spore alle barna inn på det samme temaet de skal arbeide med for å få dem til å konsentrere seg om det samme (Kjær, 2016, s.49). Når barna fra før av har vært i en lek, kan det være utfordrende å plutselig skulle bytte tema, derfor er det fornuftig å samle alle for å få et felles fokus. Det finnes ulike måter å introdusere et tema på, men jeg tror noen gode elementer i en slik sammenheng kan være å stille spørsmål til barna om noe de har tilknytting til og kan assosiere seg med.

Jeg startet med å samle barna rundt bordet. Ved å plassere barna slik at de kan se hverandre og ha øyekontakt med hverandre får vi sammen danne et nytt fokus i gruppa (Kjær, 2016, s.49). Deretter begynte jeg å fortelle om et dyr uten og si hvilket dyr dette var og sa at vi på en måte skulle arbeide med det dyret. Barna fikk etter hvert gjette hvilket dyr jeg snakket om og enigheten var stor, det var sauene jeg pratet om.

Når oppmerksomheten var på meg benyttet jeg sjansen til å snakke mer om sauene. Jeg viste bokomslaget på to bøker hvor det var bilde av et lam i skogen og sauer som gikk i fjellet og beitet. Jeg fortalte at ulla som er på sauene er det materialet vi skal bruke når vi skal tove. Jeg nevnte ulike gode grunner til at vi har sauene og barna hadde allerede gjort seg tanker om at de hadde klær som var laget av ull og at de hadde smakt på kjøttet fra sauene.

Får at barna skulle ha forståelse for hvordan vi i det hele tatt har lært oss hvordan vi kan tove, fortalte jeg at det var noen mennesker for lenge siden som fant ut at ull hadde en egenskap som gjorde at den kunne filte seg sammen til et varmt og tett stoff. Ulla som sauene mistet og som ble tisset på og tråkket på, filtet seg sammen (Moe, 2018, s167). Jeg understrekte at det var ren såpe og varmt vann vi skulle bruke ved hjelp av hendene våre til å filte og tove ulla sammen. Ved å fortelle den korte historien om hvordan mennesker fant ut at man kan tove, fikk jeg sporet barna inn på det samme. Før vi satt i gang med tovinga, sang vi en sang om sauene og hvordan ulla kan brukes.

Under hele introduksjonen var det jeg som hadde styringen, men ga barna muligheten til å prate om det var noe de ønsket å si og dele med gruppen.

3.4.2 SEMISTRUKTURERT INTERVJU

I etterkant av aktiviteten reflekterte jeg med en kollega om hvordan prosjektet fungerte. På forhånd hadde jeg tenkt å gi informanten noen spørsmål som kunne være bakgrunn for samtalen i etterkant og gjøre det lettere å observere systematisk underveis i aktiviteten. Jeg ønsket at det skulle være rom får å samtale rundt andre opplevelser og observasjoner som har blitt gjort underveis, selv om det er utenfor spørsmålenes relevans.

3.4.3 DIDAKTISK PLAN TIL EGET BRUK

Didaktiske forutsetninger	Mål	Innhold	Arbeidsmåte
<p>-4-6 barn i 3-4 års alderen</p> <p>-Voksne: jeg og informanten</p> <p>-Bord og stoler</p> <p>-Sakser, ark, pinner, lim, ull, farger</p> <p>-Naturmaterialet ull, grønnsåpe, varmt vann, plastboks</p>	<p>Gi barna sanselige erfaringer med naturmaterialet ull</p>	<p>-Intro med sang, fortellerstund og visning av ulike ullprodukter</p> <p>-Klipp og lim aktivitet</p> <p>-Toving</p> 	<p>Samlingsstund om sauen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fortelle om sauefamilien (søye, vær, lam) - Sang - Fortelling <p>Kunst og håndverksaktiviteter:</p> <p>Tegning og klipping</p> <ul style="list-style-type: none"> - Klippe ut sauer og lime på ull <p>Toving</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ull, grønnsåpe, varmt vann, plastboks <p>Jeg ønsker å gi barna impulser som gjør at de kan erfare ull og materialets muligheter og egenskaper, samtidig som de får se andre sider av materialet ull, som de allerede kjenner til.</p>

3.5 ANALYSE

I denne analysedelen skal jeg redegjøre for hvordan jeg har behandlet datamaterialet.

«Tolkning og analyse kan sees som to sider av samme prosess, fordi vi ikke kan beskrive og kategorisere hendelsesforløp uten samtidig å tillegge hendelsene en mening» (Thagaard, 2018, s.33). Utgangspunktet for analysen jeg har gjort underveis i prosjektet er gjort rundt problemstillingen: **Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft?**

Innsamlet datamateriale gjøres vanligvis om til skriftlig tekst når man bruker en kvalitativ forskningsmetode. For mitt vedkommende tok jeg opptak av meg selv på vei hjem fra barnehagen for å kunne få ferskest mulig materiale, da jeg ikke hadde anledning til å bruke mye tid på skriving underveis i aktiviteten. Jeg pratet meg gjennom prosessen som foregikk

da jeg ledet prosjektarbeidsaktiviteten. Når tiden strakk til, kunne jeg sette med ned for å transkribere min egen enveissamtale. Grunnet sykdom blant de ansatte den dagen jeg skulle samle inn datamateriale, fant jeg det som mer hensiktsmessig å ta en prat over telefonen med min informant. Jeg brukte noen av spørsmålene fra intervjuguiden og lagde noen spørsmål i tillegg som kunne passe bedre til hennes innfallsvinkel i prosjektarbeidet. Jeg noterte det vi pratet om direkte på datamaskinen. Det kan skilles mellom analyser som foregår underveis i aktiviteten og de analysene som blir gjort etter at dataene er samlet inn (Bergsland & Jæger, 2022, s.45). Når jeg analyserte datamaterialet ble det både tolket og analysert. Dette vil komme fram i drøftingen.

3.6 KRITIKK AV METODE

Når vi snakker om kritikk av metode handler det om å vurdere prosjektets eller studiens kvalitet. I kvalitative studier knyttes reliabilitet til spørsmålet om pålitelighet, om utførelsen av forskningen er på en tillitsvekkende måte, om datamaterialet er pålitelig, hvordan det samles inn, og hvordan det bearbeides, analyseres og tolkes (Thagaard, 2018, s.188). Jeg skal som forsker argumentere for kvaliteten på mitt arbeid og verdien av resultatene. «Validitet kan i kvalitative studier knyttes til troverdighet og overførbarhet. Troverdighet handler blant annet om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke» (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 276).

Først og fremst kjenner jeg til barnehagen fra før av. Hvordan kan det påvirke min studie og prosjektet jeg gjennomfører? Jeg tror fordelene med å utføre prosjektet i en barnehage jeg allerede kjenner til, gjør det trygt for barn, ansatte og meg selv, fordi man fra før av har en relasjon og at den kan oppleves som en trygghet. På den andre siden er jeg inhabil fordi jeg fra før av er tilknyttet barnehagen, og det kan påvirke resultatene. Med tanke på min problemstilling tror jeg ikke det vil være negativt, men allikevel fornuftig å gjøre seg noen tanker rundt det.

Opp mot mitt prosjekt har reliabiliteten blitt svekket da det kun var jeg som var tilstede som voksen under aktiviteten. At det ikke har blitt brukt lydbandopptak under samtalen i etterkant av aktiviteten er også med på å svekke reliabiliteten. Allikevel veier teorien jeg knyttet til mitt prosjekt opp for valgene jeg har tatt i prosjektet. Dokumentasjonen i form av bilder får vist at barna har gjort seg en erfaring med naturmaterialet ulla. Når vi snakker om validiteten i studien vil jeg si at metoden jeg har brukt for å undersøke hvordan naturmaterialet ulla kan gi barna erfaringer innenfor kunst og håndverk, har fungert godt med tanke på at jeg gjennomførte en

toveaktivitet. Spørsmålet om hvordan dette kan gi barna et perspektiv på bærekraft har jeg troen på at jeg fikk formidlet på en god måte, og i det minste sådde et frø, som kan vokse fram når de blir eldre.

Jeg stiller meg også spørsmålet om dette virkelig er et prosjektarbeid. Et prosjektarbeid skal ta utgangspunkt i barnas interesse. Et spesifikt mål setter man seg heller ikke, og det kan nok diskuteres om det er nettopp det jeg har gjort her, at jeg har satt meg et spesifikt mål. Hvordan kan barna gjøre seg erfaringer i kunst og håndverk med naturmaterialet ull? De kan få ull og tove med den. Dette er muligens satt litt på spissen, men jeg tror likevel jeg ha nytte av å stille meg selv noen kritiske og konstruktive spørsmål.

3.7 ETISKE RETNINGSLINJER

Tre viktige etiske retningslinjer som finnes er: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser (Bergsland & Jæger, 2022, s.47-49). Informert samtykke vil si at jeg informerer informanten om undersøkelsens overordnede mål, at det er frivillig å delta i undersøkelsen, og at personen når som helst kan trekke seg, uten at dette får negative konsekvenser. Et informasjons- og samtykkeskjema ble derfor levert til barnehagen i forkant. Konfidensialitet innebærer at personlige data som kan avsløre deltakerens identitet, ikke blir offentliggjort. Konsekvenser bør vurderes, men i et prosjektarbeid jeg har valgt å gå for, vil sannsynligheten være liten for at det kan påføres store skade på forskningsdeltakerne.

KAPITEL 4 - FUNN

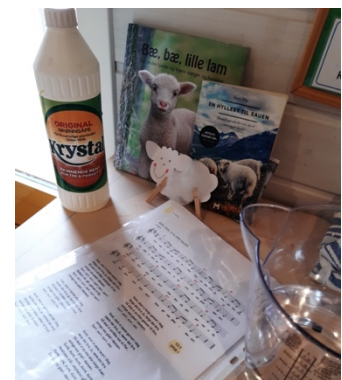
I denne delen redegjør jeg for hvilke funn og erfaringer jeg har gjort meg. Funnene blir drøftet i drøftingsdelen. Bildene som vises i denne delen har jeg selv tatt underveis i prosessen.

4.1 PROSJEKTARBEIDSAKTIVITET

Det er en fin vinterdag ute i barnehagen, men vi begynner dagen inne på avdelinga. Jeg har planer om å få gjennomført aktiviteten med ull og toving for 4 av barna i 3 og 4-års alderen. Jeg får raskt vite at en av de voksne er syke og at vi dermed må gjøre noen justeringer for å få dagen til å fungere best mulig. Det blir til at jeg tar med meg 5 barn på tove-aktiviteten. Det er to andre voksne på avdelingen som tar er med de andre barna. Refleksjonen jeg i utgangspunktet hadde tenkt å foreta meg i etterkant utgår, men istedenfor tenker jeg å få noen innspill ut ifra andre observasjoner informantene gjør seg når barna er ferdig med dagens ull-aktivitet.

Jeg ta med de 5 barna inn på naboavdelingen som er ryddet og klar for oss. Jeg sier at barna kan få sette seg ned rundt det store bordet. De setter seg på rekke og rad på en benk, og to barn på hver sin stol, på hver ende av bordet. Jeg begynner med å fortelle om aktiviteten. «I dag skal vi jobbe med et produkt som kommer fra et dyr som liker å være ute på beitet om sommeren, på vinteren er dyret inne i fjøset og om våren, rett før påske får dyret ofte lam. Hvilket dyr kan det være?» Barna er raske med å foreslå sau, og det er jo akkurat det dyret jeg tenkte på.

Det er tre fordeler ved sauen som jeg trekker fram for barna. Sauen har ull på kroppen som vi kan bruke til å lage klær som varmer oss, når sauen har levd i noen år, kan vi slakte den og spise oss gode og mette, og den beiter og spiser busker og gress i naturlandskapet vårt, slik at Norge ikke gror igjen. For å illustrere at sauen kan beite på ulike plasser hadde jeg med meg to bøker om sauen. Jeg viste barna boka, og spurte de «Hvor beiter sauen på dette bildet?» Barna svarte: «På fjellet». Jeg spurte de deretter «Hvor beiter lammet på dette bildet?» «I skogen», svarte de samstemt.

Diverse bøker og annet materiale jeg brukte underveis i aktiviteten.

Etter denne introduksjonen sang vi en sang om sauen: «Kom skal vi klippe sauen». Vi gjorde bevegelser til sangen, slik at barna fikk deltatt aktivt, selv om sangen var ny.

«For mange mange år siden var det noen mennesker som oppdaget hvordan man kunne bruke ulla til sauen. De fant ull som hadde falt av sauen på beitet, som var tisset på og tråkket på og dermed hadde filtet seg sammen». Det er denne metoden vi skal prøve oss på i dag, men vi skal bruke grønnsåpe og litt varmt vann istedenfor tiss. Samtidig som jeg fortalte dette sendte jeg rundt en tovet gryteklut som jeg hadde laget. Når jeg sa at sauen trampet på ulla, gjorde barna det samme, det klappet på grytekluten med hendene, når den ble som sendt rundt.

Barna fikk klappe og kjenne på et ferdigtovet produkt.

Det var etter hvert på tide å dele ut materialet vi skulle bruke. Jeg gav hver og en plastboks, ull i ulike farger og viste og fortalte de hvordan det er smart å bruke ulla. «For at ulla skal filte seg sammen med fibre, som er det ulla er satt sammen av, er det smart å dra ulla fra hverandre og legge den i kryss for at den skal tove seg best mulig sammen når den får såpe og vann på seg», sa jeg. Barna begynte å dra ulla fra hverandre, men det varierte hvordan de taklet metoden. Når de sa at de var klare til å få såpe og vann i boksen fikk de det. Noen var forsiktige med å kjenne på vannet, trolig fordi de trodde det var varmere enn det var. Da de så noen av de andre barna og meg kjenne på vannet, gjorde de det samme selv og jobbet forsiktig med ulla. For noen ble det mye såpe og det så ut til å være en god sanselig opplevelse. Lukten var slik den skal være når grønnsåpe blir brukt og rommet luktet nyvasket. Samtidig som de tovet ordnet jeg et ark til hver av barna hvor jeg skrev på navnet deres.

Etter hvert begynte de å bli ferdige. Da hjalp jeg de med å skylle bort såpa og de fikk rulle produktet sitt i et håndkle. Deretter la de det ferdigtovede produktet på arket sitt og fikk leke imens de andre gjorde seg ferdig. Når alle var ferdige, kom de tilbake til bordet hvor deres produkter lå. Vi tok på en sløyfe og festet navnet på. Tanken var at det skulle henges opp, men slik ble det ikke. Barna tok med seg det ferdiglagde produktet hjem.

Barna klemmer og ruller det de har tovet inni håndklede.

I etterkant av aktiviteten fikk jeg tilbakemeldinger fra min informant på at barna virket fornøyde etter tovinga og at opplegget så ut til å være vellykket. Det ble ingen oppfølgingsamtale med min informant denne dagen, kun noen korte ord. Vi ringtes etter en liten stund på telefonen og fikk snakket rundt hvordan barna i ettertid har tatt med seg toveaktiviteten og hvordan dette kan ha gitt barna et perspektiv på bærekraft. Mer om refleksjonen kommer i avsnittene under.

4.2 REFLEKSJON MED INFORMANT

Jeg tok en prat med min informant over telefonen og samtalen dreide seg om hvordan prosjektarbeidsaktiviteten så ut til å fungere utad og hvordan ringvirkningene i etterkant hadde vært.

Informanten sa at barna snakket mye om såpe, vann og at aktiviteten var «gøy». Når barna møtte den ansatte i barnehagen etter aktiviteten var entusiasmen stor og de var stolte over de de hadde laget, og så ut til å være svært fornøyde, slik hun oppfattet de. Bilder fra aktiviteten ble også lagt ut for å vise foreldrene hva barna hadde goldt med i barnehagen.

Den ansatte ved barnehagen, min informant syntes jeg hadde et godt egnet rom, passe stor gruppe med barn og at aktiviteten var godt tilrettelagt. Barna viste stolt fram det de hadde tovet når de ble hentet av foreldrene, og fikk med seg det de hadde laget hjem. Rundt dette snakket informanten og jeg om at det ville vært enklere å tatt opp tråden til prosjektet om vi hadde hengt opp produktene for en periode og dermed sporet oss inn på aktiviteten, og arbeidet videre med det.

Den ansatte sier at erfaringer fra tidligere viser at det er spennende å jobbe med ull, vann og såpe for barna og at opplevelsene har vært utelukkende gode. Barna har sett ut til å syntes forvandlingen ulla har når den møter varmt vann og såpe, er spennende.

Helt til slutt leste jeg opp min problemstilling for informanten: «**Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft?**». Først og fremst var det helt klart at barna hadde fått seg en erfaring med naturmaterialet ull. Jeg sa at jeg var mest nysgjerrig på om informanten hadde gjort seg noen tanker om hvordan dette kunne ha gitt barna et perspektiv på bærekraft. Når det gjaldt bærekraft uttalte informanten seg først og fremst om at erfaringen de gjør med at ulla til sauene kan brukes til å tove med og lage klær med gir det et perspektiv på bærekraftig utvikling. Ut ifra hva jeg også sa til barna om hva sauene kan brukes til syntes informanten det var en god måte å fortelle barna hvilken ressurs sauene er med tanke på bærekraft. Med dette er informanten og jeg enige om at et frø har blitt sådd på en eller annen måte og tror barna har fått et perspektiv på bærekraft.

KAPITEL 5 - DRØFTING

Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft, er min problemstilling og spørsmålet jeg har funnet ut av etter å ha gjennomført denne aktiviteten i barnehagen. Hvordan har dette sett ut i mine øyne og hvordan har informanten tolket dette? Hvordan jeg løste oppgaven presenterte jeg i avsnittet om funn. Kort sagt dro jeg ut i barnehagen, gjennomførte en tove- og ullaktivitet med 5 barn i 3- og 4 års alderen. I etterkant av aktiviteten ringte jeg min informant for å spørre om hvordan prosjektet fungerte ut fra vedkommende sine øyne og om dette hadde gitt noen ringvirkninger.

5.1 DEN ESTETISKE PROSESSEN

I en pedagogisk prosess i barnehagen hvor ull blir brukt kan man legge til rette for en aktivitet som favner om mer enn «bare» ull. Jeg hadde mange tanker rundt hvordan jeg kunne gjennomføre en estetisk prosess, samtidig som jeg ønsket at denne skulle favne om mer. Jeg hadde tanker om å ta med barna på en bondegård for å hilse på sauene og lammene. Få med ull hjem til barnehagen og deretter karde ulla med barna. Etterpå kunne vi tovet den ferdigkarda ulla til leker, klesplagg eller noe annet kreativt barna ønsket. Det er bare fantasien som setter grenser har jeg hørt, og det tror jeg kommer godt med i en estetisk læringsprosess. Ull er et råstoff og en ressurs som jeg tror kan bli glemt i nåtidens forbrukersamfunn, og derfor hadde jeg søkelys på det. Jeg fant fort ut at jeg ikke skulle gjøre prosessen så omfattende og det skal jeg drøfte videre.

Som vi kan lese om i kapitlet om funn, valgte jeg å gjennomføre et nokså enkelt prosjekt. Gjennom det lille prosjektet fikk barna en ny sanselig erfaring. Barna fikk også uttrykket seg i kunst og håndverksfaget gjennom å forme ulla, som kan kalles en type skulptur, og de fikk være med å synge og erfare musikk (Moe, 2018, s.85).

Ut ifra ressurser i barnehagen må man tilpasse aktivitetene som skal gjennomføres, og det syntes jeg vi klarte å gjøre på en god måte denne gangen. Informantens stemme skulle i utgangspunktet få en større del av den estetiske prosessen. Hva kan dette ha bidratt til? Hvis informanten hadde vært med underveis i prosjektarbeidet ville det sannsynligvis blitt et annet type intervju i etterkant av aktiviteten, men allikevel fikk vi pratet rundt det barna hadde fått være med på og informanten kunne i ettertid se at barna hadde fått en erfaring med ull.

Bruk av naturmaterialet ull har betydning for de kroppslige, sanselige erfaringene. Det kan være vanskelig å måle effekten det har (Kjær, 2018, s. 111), men å benytte seg av dette

materialiet og gi barna nye erfaringer i barnehagen kan vi allikevel gjøre. Er det produktet og læring som er det viktigste, eller vil det være godt nok at prosessen i seg selv har gitt barna en erfaring som de kan bygge videre på? Jeg tror prosessen er vel så viktig. Ulltrøyer, strikka ullgensere, ullsokker og en hel del andre produkter er laget av ull (Moe, 2018, s.199). Dette hadde barna allerede et forhold til, som gjorde at jeg kunne bygge videre på den erfaringen. Hvordan ville det sett ut om de ikke hadde et forhold til ull fra før av? Da måtte jeg muligens introdusert prosjektet på en annen måte.

Hvis jeg hadde vært barn og skulle tove med ull hadde jeg ønsket en kort og god introduksjon, før jeg selv kunne begynne å tove på egenhånd. Underveis ville det vært lærerikt med noen innspill som kunne gjort at jeg fikk flere erfaringer. Hvis barnehagelæreren hadde valgt bort å veilede og heller gjøre aktiviteten for meg ville jeg sannsynligvis verken fått oppleve en god prosess underveis og produktet ville heller ikke vært noe jeg hadde vært særlig stolt av, fordi mesteparten hadde vært gjort av noen andre. Uansett hvilke av metodene som ville blitt brukt hadde dette vært en estetisk læringsprosess fordi den hadde inneholdt det sanselige, kroppslige og følelsesmessige (Sæbø, 2011, s.34), slik jeg nevnte tidligere. De fikk med andre ord oppleve en estetisk læringsprosess, på bakgrunn av aktiviteten som ble gjennomført.

Oppgaven til barnehagelæreren blir å lede den estetiske prosessen best mulig, men det krever erfaring også fra den voksne og tilrettelegge for gode kunst- og håndverksaktiviteter. Rammeplanen sier at personalet gjennom arbeid med kunst kultur og kreativitet skal «synliggjøre og skape estetiske dimensjoner i barnehagens inne-og uterom» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33). Når barna får eksperimentere og utforske gjennom ulike objekter og materialer, vil barna finne måter å bruke dette i skapende virksomhet og lek. Det er barnehagelæreren som i stor grad kan sørge for gode og varierte prosjekter og estetiske prosesser. Hvordan blir man god på det?

Aud Berggraf Sæbø sier at estetiske læringsprosesser er når det kognitive blir knyttet sammen med det sanselige, følelsesmessige og det kroppslige (Sæbø, 2011, s.34). I prosjektet jeg gjennomførte fikk barna lukte på ulla, kjenne på det varme såpevannet og se forvandlinga av ulla når det møtte vannet, altså fikk de brukt sansene. Når det gjelder det følelsesmessige er det ikke min oppgave å si hvordan de opplevde aktiviteten, men jeg tror at de fikk bli berørt på ulike måter når vi sammen snakket om sauene, sang og tovet. Kroppslig sett fikk du brukt hendene til å forme ulla. Til sammen har dette dermed blitt en estetisk læringsprosess.

Jeg stilte istad spørsmålet om hvordan man kan bli god på dette. Jeg tror det først og fremst handler om å være lyttende ovenfor barna og å være interessert i det de holder på med. Når man da skal planlegge en aktivitet eller et prosjekt for barna tror jeg interessen vil komme til stor nytte. Samtidig tror jeg at det å by på seg selv er til stor glede for barna og en måte de kan bli engasjert på. Når en selv er engasjert ovenfor noe, er sannsynligheten stor for at det kan smitte over, slik jeg har erfart det. Den voksne kan gjøre seg tilgjengelig og aktivt tilstede som veileder, veileter og/eller medvandrer sammen med barna i prosjektet (Buvang, 2019, s. 72). Det å stille spørsmål til barna underveis i et prosjekt, har jeg også erfart at bidrar til deres engasjement. Som vi kan lese om i funn-kapitlet stilte jeg spørsmål til barna for å spore de inn på sauene. På den måten kan barna gjennom spørsmål bli hjulpet til å finne nye veivalg (Sageidet, 2012). Når alle forstod at det var det dyret vi snakket om, kunne vi gå videre i prosessen å snakke om hva som var bra med sauene. De fikk dermed kjenne på felleskap og tilhørighet i gruppa ved å bli sett og hørt. Jeg vil påstå at lederens rolle er todelt. Lederen må ta inn inntrykk og signaler fra publikum, men også gi videre et budskap som kan være basert på impulser fra barna slik at det blir en helhetlig prosess. I følge Heidi Buvang blir et prosjekt drevet fram av barnas spørsmål og engasjement, og engasjerte voksne som er pådrivere av prosessen ved hjelp av berikende spørsmål (Buvang et al, 2019, s.69). Det er med andre ord en sammenheng og bred enighet i min måte å praktisere prosjektarbeidet på og hva teorien sier om det.

Malcom Ross (Ross, 1978) sin modell kan også brukes i tilknytning til dette prosjektet om ull og toving. Modellen er som kjent fra teori kapitlet delt inn i ulike faser. Ved at jeg begynte å snakke om sauene og la til rette for et kunstmøte, ga jeg barna en impuls. Omkring denne impulsen er håndverk/teknikk en fase. Jeg fant fram redskaper og materialer som barna fikk bruke, og hendene deres var en av de viktigste verktøyene for å få tovingen til å fungere. Det ble mange ulike uttrykk i det de lagde og noen sa de hadde laget en figur fra et program de hadde sett på TV-en. Når vi snakker om media/uttrykk ble toving resultatet etter impulsene de fikk i begynnelsen. Gjennom tovingsaktiviteten tror jeg barna hele tiden sanset i større eller mindre grad og at det de sanset ga retning og en viss styring for de valgene de tok underveis i tovinga. Når sanseaktiviteten foregikk, fikk barna sannsynligvis nye indre bilder og en fantasi til å forme ulla.

Rammeplanen sier at personalet skal være oppmerksomme og lyttende på barnas ulike kulturelle uttrykk, fremme lysten til å gå videre i utforskning av de estetiske områdene og vise respekt for deres ytringsformer (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.33). Jeg tror det er mange

gode poeng i dette punktet og jeg kan selv kjenne meg godt igjen fra egne erfaringer i livet. Det at mennesker lytter til det jeg har å si, gjør at jeg blir motivert og inspirert til videre arbeid med det en og det andre. Vi alle mennesker har et behov for å bli sett og hørt, og pedagogen og resten av personalet i barnehagen har en enormt viktig oppgave, og under en kunst og håndverksaktivitet har vi en unik mulighet til å være der for og med barna.

I etterkant av tovingaktiviteten spurte jeg noen av barna hvordan de syntes det var å tove. Da svarte de «gøy». Min informant fikk det samme svaret da hun noen dager seinere spurte om det samme. Jeg syntes det hadde vært spennende å fått noen flere utsagn fra barna, men når man gjør aktiviteten alene, er det ikke så lett å få skrevet ned alt som blir sagt underveis, slik jeg også skrev litt om i funn-kapitlet.

5.2 PROSJEKTARBEIDETS FORM

Jeg gjorde meg på forhånd noen tanker om hva jeg ønsket prosjektarbeidet skulle inneholde, for at jeg skulle kunne klare å svare på problemstillingen min til bacheloroppgaven i ettertid. Jeg lagde meg derfor en didaktisk plan til eget bruk for å sortere tankene, og se det tydeligere for meg. Jeg stiller meg undrene til min egen praksis. Er det innafor å lage en detaljert plan slik jeg gjorde for å få et klart overblikk og en plan? Et av kjennetegnene for prosjektarbeidsformen er at man unngår å sette seg spesifikke mål på forhånd (Kjær, 2016, s.18). Grunnen til det er som Alice Kjær sier at man skal unngå at mål og krav overstyrer retningen på prosjektet. Er det det jeg har gjort? Jeg vil verken si ja eller nei. For min del handlet det om å være forberedt slik at jeg fikk koordinert meg med resten av personalet på avdelingen. Det å kunne ha aktuelle materialer og egnet rom tilgjengelig er uvisst om jeg hadde hatt hvis jeg unngikk å lage meg en liten plan på forhånd. Allikevel tror jeg det er en god egenskap å kunne ta ting på sparket og det er nok spesielt viktig i barnehagen for at barn og personale skal få en best mulig opplevelse av dagen ut ifra dagsform og behovet til hver enkelt. Det er ikke dermed sagt at man alltid får tilfredsstilt alles behov til enhver tid, men man kan prøve å imøtekomme alle på en best mulig måte.

I utgangspunktet ønsket jeg å lage sau med barna i starten, før vi gikk i gang med tovinga. Underveis i planleggingsprosessen valgte jeg å ta bort den aktiviteten, da jeg fant ut at det ville bli for tidkrevende å rekke alt mellom frokost- og lunsjmåltidet. Jeg kuttet derfor ut aktiviteten hvor jeg tenkte at barna kunne få lage hver sin sau, og hadde kun fokus på tovingen. Hvordan ville prosjektarbeidet sett ut om jeg også fikk plass til å lage sauer sammen

med barna? Det er vanskelig å få et godt svar på, men jeg tror vi burde hatt mer tid til rådighet om vi skulle fått en avslappet og god stund rundt begge aktivitetene.

Aktiviteten jeg satt i gang kan være en god igangsetter på et prosjektarbeid slik jeg ser det fordi den foregikk i en mindre gruppe. Aktiviteten var også prosessorientert og barna fikk være med å delta og styre aktiviteten blant annet. Dette er kjente punkter fra prosjektarbeidsformen slik Alice Kjær presenterer det (Kjær, 2016, s.18-19) og som jeg viste til i teori-kapitlet.

Som rammeplanen sier skal vi ta utgangspunkt i interesser og erfaringer som barna har, samt la de få medvirke, når vi gjennomfører prosjekter. I mitt prosjekt fikk barna erfaring med ull, og derfor er det noe man kan bygge videre på. Barnas initiativ og synspunkter må tas i betraktning, for selv om vi voksne syntes det er spennende, er det ikke nødvendigvis ensbetydende. I etterkant har jeg tenkt at det ville vært hensiktsmessig og hengt opp produktene barna lagde i tovingaktiviteten slik at de kunne bygget videre på det de allerede hadde fått en introduksjon og erfaring med. Om engasjementet i ettertid ville sett annerledes ut har jeg ingen svar på og det kommer jeg heller ikke til å få, men jeg tror at man ved å gjøre det som er interessant for barna synlig, er med på å skape engasjement og videreutvikling av et prosjekt. Min informant og jeg snakket om dette og tror begge at det ville gitt andre ringvirkninger om vi gjorde prosjektet mer synlig i ettertid. Vi har gjort oss en erfaring, og det vil sannsynligvis komme til nytte ved neste aktivitet eller prosjektarbeid.

Har jeg gjennom å gjennomføre dette prosjektarbeidet klart å besvare problemstillingen? Barna fikk erfare naturmaterialet ull når de tovet, og har dermed fått en erfaring med det, slik jeg ser det.

5.3 BÆREKRAFTENS PLESS I PROSJEKTET

«Bærekraftig utvikling handler om at mennesker som lever i dag, får dekket sine grunnleggende behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å dekke sine. Det handler om å tenke og handle lokalt, nasjonalt og globalt. Barnehagen skal bidra til å forstå at dagens handlinger har konsekvenser for fremtiden» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.12).

Når jeg etter å ha gjennomført aktiviteten, undrer jeg meg over hvordan og om jeg fikk gitt barna et perspektiv på bærekraftig utvikling. Dette reflekterte også min informant og jeg sammen om. Som vi kan lese om i rammeplanen handler bærekraftig utvikling om at vi skal

få dekket våre behov i dag, men også at de neste generasjonene skal få dekket sine behov i framtiden, er hovedessensen i bærekraftbegrepet.

Jeg fortalte barna at når sauene går ute på beitet sørger de for å spise gress, kvister og annen vegetasjon som gror opp. Hvis sauene ikke går ute på beitet, vil landet vårt gro igjen, ble også sagt. Har jeg her vært innom noen perspektiver som kan gi barna et innblikk i hva bærekraft handler om?

I *materialenes verden* står det at kjærligheten vi har til naturen og forståelsen av samspillet i naturen og mellom mennesket og naturen er en god begynnelse for å få forståelse for hva bærekraftig utvikling er (Waterhouse, 2013, s.88). Når jeg sier at sauene sørger for å spise gress, kvister og annen vegetasjon som gjør at landskapet vårt ikke gror igjen, kan det ha gitt barna en form for kjærlighet til naturen og et av sauens egenskaper. Samspillet mellom naturen og mennesket ligger også innenfor dette, fordi vi trenger noen til å passe på sauene og hjelpe sauene når de formerer seg og skal lamme.

I samtale med min informant var enigheten stor om at jeg har fått formidlet et perspektiv på bærekraft. Det er ikke sikkert barna i første omgang tar med seg dette begrepet og denne helhetstanken, men vi var enige om at et frø sannsynligvis har blitt sådd og at barna etter hvert forstår sammenhengen og kan tenke tilbake på ullaktiviteten de hadde i barnehagen. Kan samtalen og måten jeg stilte spørsmålene på preget svarene til min informant? Når jeg stiller et spørsmål vil jeg i utgangspunktet at det skal være åpent, men jeg tror også det kan være fort gjort å stille det på en mer eller mindre styrende måte, for å få et svar man ønsker, og som ligner sine egne tanker rundt et tema. Jeg vet ikke om informanten ble styrt eller ikke, men enigheten var stor og dermed er det interessant å gjøre seg noen tanker rundt det.

NRK publiserte en artikkel for noen år tilbake med overskriften «Kampen om bunaden» og der ble det sagt utsagn om at det kreves store mengder vann og kjemikaler for at bomull skal bli til klær, og at sauer som produserer ull også trenger store beiteområder og produserer metangass (Waalder, 2021). Dette kan være med å gjøre temaet rundt naturmaterialet ull og dens bærekraft diskuterbart. Men hva er tallgrunnlaget og bakgrunnen for denne påstanden? Det kreves store mengder vann og kjemikaler for å lage ei bunadskjorte og store mengder ull til å lage bunadens stakk og jakke. Hvor bærekraftig er da dette? Bunaden vil jeg tørre å påstå er en av de plaggene vi bevarer lengst av våre klær, og som så og si aldri blir byttet ut, og om den gjør det blir den sannsynligvis brukt av et annet familiemedlem i flere generasjoner. Hvordan kunne vi klart å holde naturlandskapet åpent slik det er i dag, uten å bruke store

maskiner som krever mye drivstoff, men som også kan gjøre store skader på vegetasjonen? Er ikke da sauene mer fornuftig å bruke for å holde beiteområder vedlike?

Igjen tror jeg det er fornuftig å gjøre seg noen tanker rundt hvor denne påstanden kommer fra og hva som er grunnlaget for den. Er alt tatt i betraktning, eller har man kun sett på en liten del av den store sammenhengen? I følge Thunæs er en av fordelene med dette naturmaterialet, altså ull, at det kan brukes flere ganger og har en lang levetid (Thunæs et al., 1991, s.21). Her har vi et motargument. Det kan veie opp for at sauene ikke bare trenger store beiteområder og slipper ut metangass, men at det den produserer faktisk kan være til stor nytte for oss over lang tid.

Det er fort gjort å gå i ei grøft, og gjøre seg opp tanker på hva andre tenker og mener, og det gjelder også i denne drøftingen over hvorvidt perspektiver på bærekraftig utvikling har kommet til syne. Det at sauene er en ressurs for oss, er i mine øyne en måte å tenke bærekraft på. Det er fordi at ved å bruke ulla og kjøttet, får vi varme klær og mat til å overleve. Hvis vi ikke tar vare på disse tradisjonene, vil de neste generasjonene sannsynligvis gå klipp av kompetansen vi i dag har på utnyttelse av sauene og dens muligheter. Det er tre kjerneelementer som er avgjørende for å oppnå bærekraftig utvikling: økonomisk vekst, sosial inkludering og miljøvern (Kasin, 2019, s.36). For velferd til individer og samfunn er alle avgjørende og elementene er sammenkoblet (United Nations, 2018a). Ved å bruke sauens ressurser som innebærer blant annet kjøtt og ull, kan vi skape økonomisk vekst. Sauene kan brukes til sosial inkludering på et gårdsbruk eller ute i naturen, hvor mennesker kan bli inkludert sosialt. Når vi snakker om miljøvern kan vi kalle sauene en naturlandskapspleier fordi den beiter gress, busker og kratt. Om vi ikke hadde sauene kan det hende vi hadde benyttet oss av store maskiner for å holde landskapet åpent, og i verste fall ville det grodd igjen, slik jeg nevnte på tidligere. For å illustrere at sauene kan beite på ulike plasser hadde jeg med meg to bøker om sauene. Jeg viste barna boka, og spurte de «Hvor beiter sauene på dette bildet?» Barna svarte: «På fjellet». Jeg spurte de deretter «Hvor beiter lammet på dette bildet?» «I skogen», svarte de samstemt. Her håper jeg også at de har fått forståelse for at sauene kan beite på ulike plasser og dermed være en beiteressurs på flere områder og i ulike landskaper. Fikk barna et perspektiv på bærekraft i løpet av prosjektarbeidet? Det var ønsket mitt og jeg tror jeg fikk formidlet det slik at de fikk noen nye innfallsvinkler på hva bærekraft kan være, noe min informant også hadde tanker om og var enig i.

KAPITEL 6 - OPPSUMMERING

I dette forskningsarbeidet har jeg vært opptatt av å gi barna en erfaring med naturmaterialet ull og samtidig inspirere informanten til å tenke helhetlig ved å bruke de ressursene man har. I arbeidet har jeg opplevd at tanken jeg har hatt rundt brukt av ull og fokuset på bærekraft har vært noe som også engasjerte min informant. Det har vært en god prosess hvor jeg har fått støtte i de valgene jeg har tatt, som har gitt meg motivasjon til videre arbeid.

Arbeidet jeg satt i gang var et overkommelig prosjekt, som kunne blitt «spilt» videre på avdelingen om vi la til rette for det. Om jeg skal gjennomføre dette igjen kan jeg tenke meg å utvikle prosjektet utover det jeg gjorde denne gangen for å engasjere flere og forhåpentligvis vekke mer interesse hos barna og de voksne.

En drømmeoppskrift for min del hadde vært og laget en sau slik jeg tenkte, deretter lært en sang om sauen, besøkt en bondegård med sauer, fått med ull hjem og deretter brukt råstoffet og avsluttet det hele med et godt måltid med sau eller lam som kjøtt i retten. Det er ikke sikkert måltidet hadde blitt slutten på prosjektarbeidet. Vi kunne fortsatt med å lese om sauen, henge opp bilder og satt opp en liten forestilling for noen av de andre barnegruppene i barnehagen. Her er det naturligvis hensiktsmessig å lyte til barnas innspill, og ta det på alvor.

«Hvordan kan naturmaterialet ull brukes til å gi barna erfaringer med kunst og håndverk og på hvilken måte kan det gi barna et perspektiv på bærekraft?», har vært bakteppet for hele bacheloren. Jeg vil konkludere med at ved å ha en tovingsaktivitet fikk jeg gitt barna erfaringer med kunst og håndverk. Når vi snakket om hvilken ressurs sauen er, håper jeg også at jeg fikk gitt barna et perspektiv på bærekraft. På veien videre blir det spennende å se hvordan de møter spørsmål om bærekraft i det daglige og hvordan de tar i bruk ressursene de har rundt seg til å gjøre kunst og håndverksaktiviteter. Jeg håper at du som leser også ble inspirert til å tenke utnyttelse på en god måte av de vi har rundt oss, og har sett viktigheten av å bruke de ressursene vi har lokalt. Når det kun er jeg som har sett selve aktiviteten, er det få innfallsvinkler man får når man skal skrive en oppgave. Ved å reflektere med min informant fikk jeg et større og fyldigere bilde på hvilken erfaring jeg har gitt barna og perspektiver jeg har delt med dem. Det gjorde at jeg opplevde det hele som et vellykket prosjektarbeid, den tiden jeg var i barnehagen.

KAPITTEL 7 - REFERANSER

- Bergsland, M. D & Jæger, H. (2022). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland og H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2.utgave., s.29)
- Buvang, H. (2019). Barn som prosjektledere og aktører for bærekraft. I V. Bergan og K. E. W. Bjørndal (Red.), *Bærekraft i praksis i barnehagen* (s. 69). Universitetsforlaget.
- Blix, A. (2018). *En hyllest til sauene. Fortellinga om det lille dyret som bygde landet*. Forlaget Manifest AS.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving*. Gyldendal.
- Frønes, M.H. (2019). *Den observerende barnehagelæreren*. Fagbokforlaget.
- Gunnestad, A. (2019). *Didaktikk for barnehagelærere. En innføring* (2.utg.). Universitetsforlaget.
- Kasin, O. og Haugen, A. S. (2019). Bærekraftig utvikling – historisk tilbakeblikk. I O. Kasin (Red.), *Bærekraftig utvikling. Pedagogiske tilnærminger i barnehagen* (s.36-4). Fagbokforlaget.
- Kjær, A. (2016). *Prosjektarbeid i barnehagen: fra fascinasjon til fordypelse*. Cappelen Damm AS.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Innhold og oppgaver*. Pedlex.
- Letnes, M-A. (2018). *Barns estetiske læreprosesser med materialer*. I Frisch, N., S., Letnes, M.-A., og Moe, J. (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Moe, J. (2018). Barns møte med kunst og kultur. I Frisch, N., S., Letnes, M.-A., og Moe, J. (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Universitetsforlaget.
- Moe, J. (2018). Materiale, form og rom, inne og ute. I Frisch, N., S., Letnes, M.-A., og Moe, J. (Red.), *Boka om kunst og håndverk i barnehagen*. Universitetsforlaget.

Opdal, P.M. (1993). *Barnets undring – et oversett potensiale*. Debattserie for barnehagefolk, nr. 3. Pedagogisk Forum.

Ross, M. (1978). *The Creative Arts*. Heinemann Educational Books.

Sageidet, B. M. (2012). Inquirybaserte naturfagsaktiviteter i barnehagen. I T. Vist & M. Alvestad (Red.), *Læringskulturer i barnehagen – Flerfaglige forskningsperspektiver*. (S. 115-139). Cappelen Damm Akademisk.

Sando, S. (2022). Fra nysgjerrighet til vitenskap. I M. D. Bergsland, & H. Jæger (red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (2.utg., s. 77). Cappelen Damm Akademisk.

Sæbø, A.B. (2011). Kunstfagenes plass i barnehagen. I C. Jensen, K. Bakke og A.B. Sæbø (red.) *Kunst, kultur og kreativitet*. Fagbokforlaget.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. Fagbokforlaget.

Thunæs, K., Andresen, A. S., Risnes, T., Vaagen, I. (1991). *Kom skal vi klippe sauene*. Norges Husflidslag.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Gyldendal Akademisk

Unites Nations. (2018). The Sustainable Development Agenda. What is sustainable development? Hentet 13.april 2018 fra <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>.

Waalder, I. E. (2021, 21.oktober). Kampen om bunaden. *NRK*. <https://www.nrk.no/spesial/kampen-om-bunaden-1.15689990>

Waterhouse, A-H. L. (2013). *I materialenes verden. Perspektiver og praksiser i barnehagens kunstneriske virksomhet*. Fagbokforlaget.

KAPITTEL 8 - VEDLEGG

8.1 INFORMASJONS- OG SAMTYKKEERKLÆRINGSSKJEMA

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Vil du delta i bachelorprosjektet

**«barns erfaringer med naturmaterialet ull i kunst og håndverk,
og perspektiver på bærekraft»?**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å gi barna erfaringer med naturmaterialet ull gjennom kunst og håndverk, og gi de et perspektiv på bærekraft. I dette skrivet gir jeg/vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er først og fremst å samle datamateriale til bacheloren, samtidig som jeg ønsker å gi barna erfaringer med ull og toving. Jeg ser for meg å ha opplegget for en mindre gruppe på 4-6 barn hvor opplegget blir tredelt. Sang, tegning og toving blir hovedinnholdet i prosjektet, og jeg ser for meg å bruke maks en dag på gjennomføringen. I etterkant kan det være interessant å se om prosjektet inspirerer til videre arbeid rundt temaet ull. For å få belyst flere sider ved prosjektet vil jeg i etterkant reflektere med en fra personalet rundt gjennomføringen av arbeidet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Metoden jeg vil benytte meg av er observasjon og en form for intervju/refleksjonssamtale. Tidsomfanget vil være fra frokost til lunsjtider, med et påfølgende intervju.

- Hvis du velger å delta i dette prosjektet, innebærer det at du setter av ca. 30 min til intervju/refleksjonssamtale. Samtalen vil inneholde spørsmål om hvordan jeg som pedagog har tilrettelagt aktiviteten, hvordan barna har forholdt seg til prosjektet og hva som kunne vært gjort på en annen måte eller blitt tilføyd ved en seinere anledning.
- Hvis det er ønskelig kan foreldre får høre om prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg/vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg/vi har fortalt om i dette skrivet. Jeg/vi behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 28.04.2023.

Med vennlig hilsen

Elsø Marie Ræed

Veileder:

Student:

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «barns erfaringer med naturmaterialet ull i kunst og håndverk, og perspektiver på bærekraft». Jeg samtykker til:

- å delta i (sett inn aktuell metode, f.eks. intervju, spørreskjema, observasjon).

Dato:

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg/vi ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.